

De l'ensinistrament del gènere a l'empoderament del discurs

 M. Carme JUNYENT

Universitat de Barcelona

mejunyent@ub.edu

<https://orcid.org/0000-0002-5965-7635>

Per algun motiu incompreensible, quan es va començar a parlar del sexisme en la llengua, gairebé tota l'atenció es va centrar en el gènere gramatical. És incompreensible perquè, en ser una categoria gramatical obligatòria (tots els substantius en català tenen gènere), poc podem correlacionar-la amb un fenomen cultural i, sobretot, perquè la relació sexe-gènere és prou arbitrària: només cal pensar que en el cas dels animals el gènere femení sovint funciona com a no marcat o inclusiu (la pantera, la hiena, la girafa...) o que en el cas de les representacions també fem servir el femení per a col·lectius que, en general, són d'homes (autoritats, senyories, excel·lències...). Tampoc es va tenir en compte que, com a categoria gramatical, el gènere té les seves pròpies regles, i, en introduir un canvi artificial, no es van tenir en compte les conseqüències, sobretot en les concordances.

Quan es van proposar els desdoblaments per "visibilitzar" les dones, es va passar per alt el fet que el gènere no marcat és l'inclusiu. És per això que podem dir "Els cotxes i les motos són molt ràpids, les bicicletes i els patinets són més lents". Però per què, doncs, hem de dir que "Els nens i les nenes són espavilats i espavilades"? Alerta: si diem "els cotxes i les motos" és perquè són categories diferents, quan diem "els nens i les nenes", o bé és perquè volem fer èmfasi en les nenes o bé les estem categoritzant de manera diferent que els nens. Fins ara el que hem aconseguit amb la sistematització d'aquest ús és que les nenes s'autoexcloquin. Si diem "aquesta pel·lícula és per a nens" les nenes demanen "I per a nenes no?"

Les incoherències que provoquen els desdoblaments es van mirar de pal·liar amb l'ús de genèrics, amb la qual cosa trobem usos tan incompreensibles com "l'alumnat que malmeti el mobiliari...", "el professorat interessat en aquest tema...". I, com que es va constatar que els genèrics despersonalitzaven, aleshores es va optar per recordar-nos que som "persones" i una "persona treballadora" ja no sabem si és una persona feineria o un treballador, i una "persona autònoma" ja no sabem si és una persona que es val per ella mateixa o un autònom.

Posats a ser creatius, va començar l'ús del femení com a genèric i aquells usos del jovent alternatiu van ser incorporats fins i tot per la Cambra de Comerç que, com que es veu que no té prou feina per aconseguir la igualtat entre homes i dones, va proposar que el 8 de març de 2022 totes les notícies es redactessin en femení i ells mateixos es van encarregar de posar exemples transformant alguns titulars de diari amb resultats tan afalagadors per a les

dones com aquests: "Hi ha una infantilització brutal de les consumidores, no se les considera subjectes polítics", "Tinder és entre les 5 aplicacions amb més despesa de la consumidora" o "Els contagis entre les joves es doblen en només dos dies". És a dir, que les dones som infantils, unes fleumes que ens desdinerem cercant l'amor i unes irresponsables que encomanem malalties. Perfecte per celebrar el dia de la dona.

Els exemples aberrants són in comptables. Recentment ja he sentit un parell de vegades "Els cossos i cosses de seguretat", també un vicerector de la UB proclamant que tenim "els millors i les millors investigadores", i a una altra universitat t'ensenyen a ser "educador i educadora social". Hem perdut molts recursos i energies intentant controlar una cosa que no porta enlloc; però el pitjor és que, mentre perdíem el temps amb el gènere gramatical, no teníem en compte l'autèntica manifestació del masclisme (i altres discriminacions) en la llengua: l'ús, el discurs, la conversa.

Si ens fixem en què s'analitza realment en els estudis de llengua i gènere, el gènere gramatical és una minúcia pràcticament irrellevant, entre altres coses perquè és un tret molt rar en les llengües del món, i el masclisme, en canvi, és universal: la correlació que fem és força incompreensible. El que trobem en els estudis de gènere són temes com ara les relacions de poder entre iguals en l'adolescència, o en l'empresa o en la família. O les representacions d'homes i dones en la premsa. En fi, temes en que sí que es veu com discriminem a través dels usos lingüístics, com invisibilitzem i silenciem les dones, com ignorem o menystenim les seves aportacions, com les situem com a personatges secundaris de la història. Per què, doncs, hem donat tant valor al codi i no a l'ús que en fem? Una raó que podríem donar és per ignorància: ens vam precipitar, ens vam fixar en el gènere perquè és una cosa vistosa i ja està. Bé, això podia haver estat així en un principi però, després de tants anys de propostes i propostes que no duen enlloc, què pot estar passant?

Si ens fixem en les guies de llengua no sexista, el que ens trobem són propostes de formes alternatives: no diguis "els alumnes", digues "l'alumnat"; no diguis "el director", digues "la direcció"; no diguis "els músics", digues "els músics i les músiques", etc. És a dir, un ensinistrament en tota regla que, a més, és fàcil. Tan fàcil com una cartilla on ens diuen què hem de dir i què no hem de dir. En canvi, si fem les preguntes adequades: qui parla i quanta estona? qui escolta? qui interromp qui? a qui s'esperona perquè parli? a qui es menysté quan parla? etc. etc., tenim més possibilitats d'adonar-nos que, allà on discriminem realment, ningú no ens dona cap cartilla.

És evident que les propostes de llengua no sexista que propugna l'administració són una forma de submissió i, quan les acceptem, esdevenim ciutadans acrítics disposats a admetre el que calgui. Per què l'administració no ens dona les eines per combatre realment la discriminació fent-nos conscients de com menystenim les dones amb el nostre comportament lingüístic? Doncs perquè això seria empoderar-nos, perquè això sí que canviaria les coses, i em sembla molt que no és aquesta la intenció. Per tant, anem perpetuant la submissió amb propostes estèrils, no fos cas que les coses canviessin. I, si traslladem això al món educatiu, el resultat és encara més demolidor. Estem transmetent als joves l'acceptació acrítica d'uns postulats enganyosos i els furtem –sobretot a les noies– les eines que els facilitarien la capacitat de ser assertius i d'intervenir sense biaixos de gènere. És clar que això sí que canviaria coses i no deu ser el que volem.